

The main aim of the thesis is to analyse meanings present in humanist (strongly individualised and mostly secular) marriage ceremonies in Poland. According to the supporters of humanist rites of passage, these ceremonies are the alternative for both religious marriages (especially the non-believers who nevertheless still attend Church only for the sake of certain rites of passage) and their civil counterparts (which are seen as 'devoid of ideological content' and 'template'). Although humanist weddings are a relatively new phenomenon in Poland (the first marriage was conducted in 2007), their popularity is on the rise. However, because humanist marriages in Poland do not have legal recognition, (contrary to other countries like Australia, Canada, Ireland, New Zealand, Norway, Scotland, and some parts of the United States), if couples wish to have a legally valid wedding, an additional civil ceremony is required.

This thesis is based on the empirical research I conducted in the years 2016–2021 on one type of alternative rituals, specifically humanist wedding ceremonies. In my analysis I draw on semi-structured interviews (10) with humanist celebrants, a qualitative content analysis of scripts from humanist weddings (46), observations of humanist marriage ceremonies (9), narrative interviews (17) with couples who had such weddings, and visual material gathered during the observations, as well as that received from my interviewees.

The main theoretical framework for the research and analysis was Jeffrey Alexander's theory of social performance. The overriding aim was to reconstruct and analyze the meanings of humanist marriage ceremonies. Alexander distinguished six elements of performance: systems of collective representations, actors, observers/audience, means of symbolic production, mise-en-scène, and social power. Although each element of performance can be analysed individually, they are interdependent and together create 'a framework for the interpretative analysis of the meanings of the performative action' (Alexander 2006).

The research sheds light on the values and motivations of the growing group of people who intentionally distance themselves from the institutionalized, religious framework of wedding ceremonies more deeply rooted in tradition, in order to establish new ones, perceived by them as more relevant. Humanist marriage ceremonies are heralds of a cultural change taking place in Poland. The thesis indicates the development of the secularist movement that has managed to instill and popularize such ceremonies. The growing popularity of humanist weddings is a sign of secularization, as well as of the weakening of the regulative traditions and their impact.

Caroline Kubacka Heller

Głównym celem rozprawy jest analiza znaczeń obecnych w humanistycznych (silnie zindywidualizowanych i najczęściej zsekularyzowanych) ceremoniach ślubnych w Polsce. Według propagatorów humanistycznych rytuałów przejścia, śluby te stanowią alternatywę zarówno dla ceremonii religijnych (zwłaszcza w przypadku osób niewierzących, które utrzymują związek z Kościołem tylko ze względu na obrzędy przejścia), jak i cywilnych (postrzeganych jako „pozbawione treści ideologicznych” i „szablonowe”). Choć śluby humanistyczne są w Polsce zjawiskiem stosunkowo nowym (pierwszy ślub został przeprowadzony w 2007 roku), ich popularność rośnie. Ponieważ jednak w Polsce nie mają one prawnych konsekwencji (w przeciwieństwie do innych krajów, takich jak Australia, Kanada, Irlandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Szkocja i niektóre części Stanów Zjednoczonych), jeśli pary chcą zawrzeć ślub uznawany prawnie, wymagana jest dodatkowa ceremonia cywilna.

Rozprawa opiera się na badaniach empirycznych, przeprowadzonych w latach 2016-2021, dotyczących jednego z rodzajów alternatywnych rytuałów: humanistycznych ceremonii ślubnych. W analizie wykorzystano wywiady częściowo ustrukturyzowane (10) z celebrantami humanistycznymi, jakościową analizę treści scenariuszy z humanistycznych ślubów (46), obserwacje humanistycznych ceremonii ślubnych (9), wywiady narracyjne (17) z parami, które zdecydowały się na taki , oraz materiały wizualne zebrane podczas obserwacji, a także otrzymane od moich rozmówców.

Główną ramą teoretyczną dla badań i analizy była teoria performansu społecznego autorstwa Jeffrey'ego Alexandra. Nadrzędnym celem analitycznym była rekonstrukcja znaczeń humanistycznych ceremonii małżeńskich. Alexander wyróżnił sześć elementów performansu. Są to: systemy zbiorowych reprezentacji, aktorzy, obserwatorzy/publiczność, środki produkcji symbolicznej, mise-en-scène oraz władza społeczna. Choć każdy z elementów performansu może być analizowany indywidualnie, są one połączone i razem tworzą „ramy dla interpretatywnej analizy znaczeń działania performatywnego” (Alexander 2006).

Badania odsłaniają wartości i motywacje rosnącej grupy osób, które celowo dystansują się od zinstytucjonalizowanych, religijnych ram ceremonii ślubnych głębiej zakorzenionych w tradycji, aby ustanowić nowe, postrzegane przez nie jako bardziej istotne. Humanistyczne ceremonie ślubne są zwiastunem istotnej zmiany społeczno-kulturowej zachodzącej w Polsce. Są także świadectwem rozwoju ruchu sekularystycznego, któremu udało się zaszczepić i spopularyzować takie ceremonie. Rosnąca popularność ślubów humanistycznych w Polsce jest znakiem sekularyzacji, a także osłabienia regulatywnych tradycji.

Grzegorz Kurkiewicz Heller